

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Oktober – November 1969

Nr. 162 – 28. årgang

Novemberlys over stranden, set fra halvøen Langø på Nordfyn.

**Medlemsblad
for
Dansk Slægtsgaardsforening**

Redaktion:

Ib Paulsen
Carit Etlarsvej 32, 5000 Odense.
Telefon (09) 12 72 71

Artikler og billeder, læserbreve, juridiske spørgsmål og øvrige meddelelser til »Slægtsgaarden« sendes til agronom Hans Balle, Hybenvej 27, 5260 Hjallesø

Redaktionen forbeholder sig ret til at forkorte artikler og breve, som ønskes optaget i bladet.

Eftertryk efter ophavsretslovens bestemmelser.

☆

Annonceekspedition:

Agronom Hans Balle,
Hybenvej 27, 5260 Hjallesø.
Tlf. (09) 12 94 73
(træffes bedst mandage og fredage kl. 9-13).

Alle henvendelser om annoncer rettes til annonceekspeditionen.

☆

Trykkeri:

Andelsbogtrykkeriet i Odense.

☆

Distribution:

Klager over udeblivelse eller forsinkelse af bladet rettes til postvæsenet.

Henvendelse om ældre numre eller supplementsnumre og bilagsblade af »Slægtsgaarden« sker til annonceekspeditionen.

Dansk Slægtsgaardsforening

Oprettet 5. juli 1941

Lær af fortiden – Lev i nutiden – Virk for fremtiden

Landsbestyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Chr. R. Christensen, MF (R), Kaaregaard, Badstrup, 5484 Uggerslev.
Tlf. (09) 85 11 49.

NÆSTFORMAND: Gårdejer Einer Petersen, Kikhavn, 3390 Hundested.

Tlf. (03) 33 71 49.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6533 Øster Lindet.

Tlf. (048) – 4 62 03.

Gårdejer Jørgen Petersen, Thorsgård, 4532 Gislinge.

Tlf. Gislinge (03) – 463 – 32.

Sognefoged, gårdejer Holger Grøntved, Mygdal, 9800 Hjørring.

Tlf. Uggerby (08) – 91 – 231.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5360 Kølstrup.

Tlf. (09) 39 13 17.

Hofjærgemester Cederfeld de Simonsen, Erholm, 5560 Årup.

Tlf. (09) 43 10 91 (helst kl. 9-10).

Gårdejer H. Chr. Flytkjær, Rindom, 6950 Ringkøbing.

Tlf. (07) 32 03 72.

Forfatteren Salomon J. Frifelt, »Frifelt«, 6870 Ølgod.

Tlf. (05) 24 30 20.

Gårdejer Jens Bligaard, Oddense, 7861 Balling.

Tlf. Oddense (07) – 51 – 11.

Gårdejer Harald Poulsen, Aspegård, 3752 Østerlars.

Tlf. Østerlars (03) – 998 – 30x.

Sognefoged, gårdejer N. Sehested Knudsen, Holmstol, 8883 Gjern.

Tlf. Gjern (06) – 87 41 11 – 19.

Sognefoged, gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup.

Tlf. (06) 41 29 88 – 87.

Sognefoged, gårdejer Holger Juul, Jægergaarden, Høllund, 7100 Vejle.

Tlf. (05) 33 33 60.

Gårdejer Erik Strange, Øverup, 4800 Nykøbing F.

Tlf. (03) 83 91 12.

(De tre førstnævnte udgør landsbestyrelsens forretningsudvalg).

Udvalgsformænd:

Slægtsgaardsarkivet: Forfatteren Salomon J. Frifelt, »Frifelt«, 6870 Ølgod. – Tlf. (05) 24 30 20.

Bladudvalget: Hofjærgemester Cederfeld de Simonsen, Erholm, 5560 Årup. – Tlf. (09) 43 10 91. (Helst kl. 9-10).

Sekretariat og konsulent:

Agronom H. Balle, Hybenvej 27, 5260 Hjallesø.

Tlf. (09) 12 94 73 (Træffes bedst mandage og fredage kl. 9-13).

Kassererkontor og medlemsforhold

Fru Inger Hansen, Risbro 23, 2650 Hvidovre.

Tlf. (01) 78 31 54. (Helst før kl. 8).

Postgironummer 8 31 42.

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: Birketinget 6 A.III. 2300 – København S.

Tlf. (01) 58 76 02.

Leder: Arkivar P. K. Hofmansen.

(Træffes på arkivet tirsdag og onsdag kl. 14-17).

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Rosenvængets Sidealle 8, 2100, København Ø. – Tlf. Øbro (01) 92 – 30 og Øbro (01) 92 – 5000.

Under solgudens hånd

Af Ib Paulsen

I denne artikel omtales rigsantikvar, professor P. V. Glob's store værk »Helleristninger i Danmark«, udsendt af Jysk Arkæologisk Selskab.

Nordens bronzealder varede i tusind år fra midten af det 2. til midten af det 1. årtusind før Kristus. Det var en af soldyrkelsens, frugtbarheds- og gravkultens store perioder. Frugtbarhedskulten havde også Neanderthaleren og Cro Magnonmanden kendt. Det præhistoriske menneske fremstillede sin Venus fra Willendorf og mange andre kultiske kvindeskulpturer af stor skønhed. Det har hvert slægtled gjort i kulturhistoriens skiftende tidsaldr.

Nordens bronzealder står præget i vor bevidsthed ved sin umådelige billedrigdom i helleristninger. Dette er ikke bare et nordisk fænomen. Helleristninger ses mange steder rundt om i verden. En række symboler er fælles for dem, andre er specielt nordiske.

Navnet helleristning er afledt af billedets indhugning i klippen (hellen) eller i løse stenblokke. De såkaldte »Skåltegn«, som er fordybninger hugget i stenen, var frugtbarhedskulturens hunlige symbol og er den hyppigste ristning, vi kender, opstået allerede i stenalderens afsluttende fase. Der er opmålt ca. 680 forekomster af skåltegsmiljøer på Bornholms klipper og på løse sten i Danmark, samt ca. 220 miniforekomster i det, man kalder lommeskålsten. Det er håndstore sten med skåltegn indhugget. Selve skåltegnet er af forskellig størrelse i både tværsnit og dybde. Nogle skålstens overflader er stærkt forvitrede, andre ser ud, som om de var hugget i år.

Visse egne af landet har mange helleristninger, i andre er der kun fundet få. Fyn er et forholdsvis helleristningsfattigt landskab.

Dette nævnes i forbindelse med fremkomsten i sommer af en stor og smukt udstyret bog om helleristningerne i Danmark. Den er skrevet af rigsantikvar, professor P. V. Glob og er et meget betydningsfuldt bidrag til tydningen af bronzealderens billedtegn. Værket kommer fra Jysk Arkæologisk Selskab med støtte fra Carlsbergfondet og Rask-Ørsted Fondet og er forsynet med et sammendrag på engelsk. Det er et monumentalværk af karakter som en guldgrube for læg og lærd, der har engageret sig i dette storslåede billedmiljø.

Professor Glob gør gældende, at tydet på den rigtige måde – der kendes et stort antal mistydinge – kan helleristningernes symboler give os religionshistoriske oplysninger af uvurderlig betydning. Forudsætningen er en kildekritisk behand-

ling af emnet: dette værks formål. Og en klar kronologisk opdeling af stoffet.

Sammenlignet med det øvrige nordiske, meget store materiale, er det danske lidet, men så meget mere værdifuldt som et stort antal af de danske helleristninger forekommer på og i gravhøje, dvs. i et miljø, som præcist kan tidsfæstes. Derved adskiller de danske sig fra de skandinaviske helleristninger i øvrigt, som man finder dem på klipperne i bl. a. Bohuslän, Østfold i Norge og Skåne og Blekinge. Hele det store, nye stof er indsamlet efter 1945 inklusive sammenligninger med helleristninger for eksempel i Norditalien, Frankrig, Storbritannien og Tyskland. Der er i Sydfrankrig fundet helleristninger i bjergene helt op i 2500 meters højde, langt over de højst beliggende dyrkningsspor fra den tid, da disse billeder blev til. Det

Sten med håndtegn og fire parallelstreger, genfødselsens nimåneders tegn. (Her fra Glob's helleristningsbog).

skete på lurens tid. Frederiksvikingerne øver sig på dette pragtfulde oldtidsinstrument endnu. Der er helleristninger også på det berømte Rørby-sværd fra den ældre bronzealder på Wismarhornet og vort ædle soldyrkningsbevis Trundholm-vognen fra Odsherred.

Nøgne og påklædte »fodspor« hugget i klippen og båret som amulet er en international helleristning, hvorimod »Skibet« er noget specielt nordisk. Det var bronzealderens hovedsamfærdselsmiddel og overklassens magtsymbol. Visse tegn har vandret op gennem Europa til Norden, bl. a. formentlig fra Nordspanien over De britiske Øer. Glob nævner tillige, at helleristningerne jo bare var et mindre udsnit af en rig fælleseuropæisk billedverden, tilsyneladende knyttet sammen med den tidlige metal-kunsts spredning og følgende dennes veje ud over verdensdelen.

Skibsmotivet blev som allerede nævnt flittigt brugt som billedtegn i Norden. Det udgør 25 procent i Danmark, i Skåne 32 procent, i Östergötland 59, i Bohuslän 57, i Norges Østfold 69 og i Rogalandområdet 80 procent af det publicerede materiale. Der er blevet anvendt flere skibstyper til disse billeder. Bornholmske skibsristninger skiller sig ud fra det øvrige Danmarks, som efter alt at dømme er fra ældre og yngre bronzealderes første periode. Flittigt brugt var også det såkaldte »Hjul-tegn«, som er vor næsthøypigste helleristning efter skåltegnet. Hjultegnet, som har forskelligt antal eger, og kredstegnet udlægges som symbol for Solen.

En speciel interesse knytter sig til det såkaldte »Håndtegn«, som er et rent gravkultisk fænomen, dannet af en underarm med fem klart markerede fingre, som i en række tilfælde peger mod fire indrammede streger lige over hånden. Man har opfattet tegnet som solgudens hånd: dagens og livets bebuder. Hertil føjer professor Glob, at dersom denne udlægning godtages, kan tegnet måske videreføres som symbolet på troen på genfødsel. Tilsammen danner håndens fingre og de fire parallelstreger tallet ni, som kan stå for den menneskelige graviditetsperiodes ni måneder. Dette forudsætter, at man allerede i ældre bronzealder har brugt Månen som tidsmåler. Også andet tyder på, at dette har været tilfældet. Bl. a. har man talt om Trundholm-solvognens »dag- og natside«. Vigtigt er det i denne forbindelse at fastholde, at det så mystiske og spændende håndtegn er nyhugget i grave, hvor brandskikken med sine forestillinger om genfødsel er slået igennem.

»Fodspor«-tegnet ses ofte i en kombination med skålgruber og skibsbilleder. Det opfattes som guddommens spor med befrugtende og lykkebringende egenskaber og synes udført også som gravbeskyttelsestegn.

Helleristninger i Bohuslän. Motivet er husdyr. (Fot. Ib P.)

Mens mandfiguren med det voldsomt pointerede køn var et relativt hyppigt anvendt motiv, ses kvindefigurer meget sjældnere, og tiere på danske helleristninger end i norske og svenske. *Han* fremtræder tiest i jagt- eller kampsituationer omgivet af dyr og andre mandsfigurer. *Han* og *hun* ses sædvanligvis i elskovsscener, men kvinden er i Danmark kun repræsenteret i en tredjedel af alle helleristninger med menneskemotiv og i Bohuslän og Østfold kun i 1/40.

»Spiralen« er et af dette vældige billedgalleri mest mystiske symboler. Det går igen og igen også i brugsting til kultisk formål. Glob siger et sted, at dersom man kunne identificere dette tegns betydning, ville det være af den allerstørste værdi for vor forståelse af helleristningerne. I en bestemt periode af bronzealderen var spiralen det dominerende tegn, af nogle forskere opfattet som et symbol for Månen.

Professor Glob konkluderer bl. a., at arbejdet med fortolkningen af dette mægtige billedgalleri spænder fra helleristningen til vikingetidens strålende gudeverden. At tolke dette tusindårs billed-dannelser under ét lader sig ikke gøre, fordi så mange indflydelser trængte ind i Norden i denne lange periode og ændrede billedernes indhold og karakter. Disse tegn i sten afspejler bronzealderens religion og religiøse handlinger og skikke og må helt opfattes som religiøse sindbilleder. Baggrunden for deres tidlige udvikling var stenalderen, stridsøksefolket, der som allerede nævnt gav skåltegnet videre til bronzealdermennesket som et af overgangskulturens symboler med stor levedygt-

tighed. Lommeskålstenene menes at have været brugt til knusning af urter eller frø, evt. til fremstilling af muligvis alkoholiske drikke under de kultiske fester. At sådanne har været brugt ved vi fra fundet af Egtvedpigen. Disse lommeskålsten bærer alle knusningsmærker og utænkeligt er det ikke, at de store skålgruber i de større sten har været anvendt som morter og ved offerfesterne også som offerskåle bl. a. til fedtofre.

I bronzealderens femte og sjette periode ebber helleristningstiden ud, og jernalderen banker på

Nordens dør. Med den trænger en helt ny kultur ind i vore lande og med den »Den store gudinde«, muligvis hende, Tacitus omtaler som Nerthus. Hun var af nær-orientalsk oprindelse, og hendes kult menes indvandret over Balkan og Sydrusland, sandsynligvis ad de veje, som også dr. phil. Erling Albrechtsen, »Fyns Stiftsmuseum«, beskæftigede sig så indgående med i sin disputats i fjor.

Vi kender den gudindes billede fra et fund på Fangel Torp på Fyn. Med hende kom der jertid, men det er en anden historie . . .

Orientering om lån og tilskud til yngre landmænd

I »Slægtsgaarden« nr. 150 og 151 i august og oktober 1967 og i nr. 156 i april 1968 omtales lov nr. 259 af 9. juni 1967 og lov nr. 132 af 6. juni 1968.

Disse love om lån og tilskud til yngre landmænd blev ved vedtagelse i folketinget i juni 1969 forlænget med forskellige ændringer i bestemmelserne.

Landbrugets Informationskontor, Tune, har i samarbejde med De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger udgivet en ny pjece, »Lån og tilskud til yngre landmænd«, som kan rekvireres af landbrugskonsulenter og landbrugsskoler.

Denne pjece giver en klar oversigt med orientering om mange af de spørgsmål, unge landmænd stiller om loven om lån og tilskud.

Pjecen, som er på 15 sider, omfatter en orienterende indledning og en sammenfattende oversigt. Derefter følger 12 punkter med en velkrevet omtale af lovens bestemmelser. Pjecen slutter med indholdet af lovbekendtgørelse nr. 389 af 14. juli 1969, som også indeholder bestemmelser om driftstilskud, og den slutter med landbrugsministeriets bekendtgørelse af 27. juli 1967 om udlån til yngre landmænd.

I anledning af mange forespørgsler om lån og tilskud til yngre landmænd anmeldes pjecen her ved i »Slægtsgaarden« med gengivelse af indledningen og oversigtens 12 punkter. H. B.

1. september 1968 udarbejdede De samvirkende danske Landboforeninger en orientering om reglerne for lån og tilskud til yngre landmænd efter lov nr. 259 af 9. juni 1967 (lån og tilskud til *uddannede* landmænd) og lov nr. 232 af 6. juni 1968 (éngangstilskud til de, der havde overtaget deres første ejendom *efter den 1. januar 1961*).

Med en vedtagelse i folketinget den 13. juni 1969 (lov nr. 282 af 18. juni 1969) er der foretaget så store ændringer i bestemmelserne, at det er fundet nødvendigt at udarbejde denne nye orientering, hvor de fra og med 1. april 1969 gældende regler er anført. Den i 1968 udarbejdede orientering vil herefter kun have interesse ved afgørelsen af »gamle« sager – det vil først og fremmest sige ansøgninger, der tidligere er indgivet om tilskud efter 1968-loven.

Efter de nye regler kan yngre landmænd med en godkendt uddannelse opnå såvel et *lån* som et *etableringstilskud*. Endvidere er der åbnet mulighed for at opnå et årligt *driftstilskud* i de første 5 år efter den første ejendoms overtagelse. Driftstilskuddet kan søges af alle yngre landmænd, der har landbrug som hovederhverv. I omstående oversigt er anført de betingelser, som den enkelte må opfylde for at komme i betragtning ved tildeling af lån og tilskud, samt størrelsen af disse og fremgangsmåden ved ansøgning. De i oversigten med) anførte tal henviser til følgende nærmere omtale af oversigtens enkelte punkter.

Lån og tilskud til yngre landmænd

	Lån	Etableringstilskud	Driftstilskud
Betingelser: Første ejendomskøb ¹⁾	Første ejendom <i>erhvervet</i> efter 31/3 1967	Første ejendom <i>erhvervet</i> efter 31/3 1969	Første ejendom <i>overtaget</i> indenfor de sidste 5 kalenderår
Erhverv ²⁾	Ejer og driver en landbrugsejendom med landbrug som hovederhverv		
Alder ³⁾	Under 40 år ved første ejendoms overtagelse		
Udannelse ³	Født efter 1/4 1945: Bevis for at have gennemgået landbo- og husmandsforeningernes uddannelsesplan ⁴⁾ Født før 1/4 1945: Mindst 3 års praksis på 2 landbrug og 5 mdr. landbrugsskole (kan dispenseres) ⁵⁾		Ingen uddannelseskra
Enten - eller ⁶⁾	- Der kan ikke for det enkelte år opnås både etablerings- og driftstilskud		
Beregningsgrundlag	<i>Handelsværdien</i> ⁷⁾ af ejendommen (incl. tilkøb) med besætning og inventar på ansøgnings-tidspunktet Højest af 600.000 kr.	Ingen begrænsning	For finansåret 1969-70 den <i>skattemæssige værdi</i> ⁸⁾ af ejendom med besætning på selvangivelsen i januar 1969 Højest af 600.000 kr.
Størrelse af lån og tilskud	Kurstabet af et 5 pct.s 30-årigt lån med en hovedstol på 20 pct. af handelsværdien ⁹⁾	1,5 pct. af handelsværdien ¹⁰⁾	For finansåret 1969-70 0,75 pct. af den skattemæssige værdi ¹¹⁾
Ansøgning ¹²⁾ stiles til	Landbrugsministeriet, Slotsholmsgade 10, 1216 København K, på et skema, der udleveres i ministeriet		Ansøgerens opholdskommune på skema, der udleveres på kommunekontoret
Frist	Inden 1 år efter ejendommens <i>overtagelse</i>		For finansåret 1969-70 inden 1. februar 1970

1. Køb af ejendom

Den første forudsætning for at komme i betragtning er den, at ansøgeren har *købt en ejendom*, forpagtere kan således hverken opnå lån eller tilskud efter denne lov. Det er dernæst *tidspunktet for køb af ansøgerens første ejendom*, som har betydning. Denne bestemmelse skulle nøje overholdes efter 1967-loven, med ved ændringen i 1969 er åbnet mulighed for at dispensere på dette punkt, forsåvidt angår *lån og etableringstilskud* (men ikke forsåvidt angår *driftstilskud*). Mange landmænd er blevet udelukket, fordi de – nærmest af hensyn til beboelsen – har købt en lille ejendom, inden de f. eks. overtog deres fødehjem. Denne bestemmelse var ikke særlig rimelig, og efter henstilling fra landbo- og husmandsforeningerne er dispensa-

tionsadgangen kommet ind på den måde, at man i hvert enkelt tilfælde skal vurdere, om der virkelig ved det første køb er tale om etablering som selvstændig landmand. Et tidligere køb af en mindre ejendom, der i det væsentligste kun har tjent til beboelse for vedkommende, vil således ikke være til hinder for opnåelse af lån og etableringstilskud ved den egentlige etablering. Disse nye regler gælder for ansøgere, der har overtaget ejendommen den 8. juli 1968 eller senere.

Ved *lån og etableringstilskud* er det ansøgerens *erhvervestidspunkt*, som er afgørende. Ved *erhvervestidspunktet* forstås den dato, hvor der er truffet endelig og bindende aftale om ejendoms-handelen. Dette vil oftest være skødedatoen eller den dato, hvor slutseddel er underskrevet, men

kan være et andet tidspunkt. For opnåelse af *driftstilskud* lægges vægt på *overtagelsesdagen*. Læg mærke til denne forskel, idet *overtagelsesdagen* for en ejendom sjældent er sammenfaldende med *erhvervsdagen*.

Lån kan opnås af de landmænd, der har erhvervet deres første ejendom efter den 31/3 1967, idet der her skal gøres opmærksom på ansøgningsfristen, som er 1 år fra *overtagelsesdagen*. *Etableringstilskud* efter de nye regler gives til landmænd, hvor erhvervelsen er sket efter 31/3 1969.

Driftstilskuddet (der er at opfatte som en afløser for *éngangstilskuddet* efter 1968-loven) ydes til landmænd, der »første gang har overtaget en landbrugsejendom i den 5 års periode, der udløber 31. december i det finansår, for hvilket tilskuddet ydes«. Tilskud i finansåret 1969–70 ydes således til landmænd, der har overtaget deres første ejendom i perioden 1. januar 1965 til 31. december 1969. I det følgende finansår – 1970–1971 – er det de førstegangsetablerede i perioden 1. januar 1966 til 31. december 1970, som kommer i betragtning – og så fremdeles. Populært sagt indebærer bestemmelsen, at den enkelte har mulighed for opnåelse af driftstilskud i de første 5 år efter etableringen (jfr. dog punkt 6).

Der kan *ikke* dispenseres fra de anførte tidspunkter for henholdsvis erhvervelse og overtagelse.

Loven foreskriver køb af en *landbrugsejendom*. Det fortolkes således, at den unge landmand blot skal have købt mindst 50 pct. af en ejendom. 2 brødre, der overtager en ejendom i fællesskab med halvdelen hver, vil således begge være berettiget til lån og/eller tilskud.

2. Landbrug som hovederhverv

Loven foreskriver, at ansøgeren skal have landbrug som hovederhverv, men definerer ikke denne bestemmelse nærmere, hvorfor der må foretages en konkret vurdering i de enkelte tilfælde. Ved denne lægges der, hvis ansøgeren har andet arbejde, vægt på dette arbejdes *art*, *omfang* og *varighed* (et sæsonbestemt maskinstationsarbejde med ejendommens normale maskinpark udelukker normalt ikke fra lån og/eller tilskud) samt endelig på *indtægten* heraf (hvis nettoindtægten udefra er større end nettoindtægten fra landbruget, bliver man normalt udelukket). Hustruens eventuelle indtægter ved andet arbejde har ingen betydning.

3. Alder og uddannelse

Ansøgeren skal være under 40 år ved den første ejendoms overtagelse, men kan – specielt for såvidt angår driftstilskud – være betydelig ældre på ansøgningstidspunktet. Aldersgrænsen på 40

år kan fraviges ved *lån* og *etableringstilskud* (men det sker kun, hvor særlige omstændigheder begrundes, at etablering ikke er sket før det 40. år, og hvor uddannelsen er perfekt). Aldersgrænsen kan *ikke* fraviges ved *driftstilskud*.

For opnåelse af *driftstilskud* stilles ingen krav om uddannelse, men for at opnå *lån* og *etableringstilskud* må man have uddannelsen i orden.

Denne bestemmelse har udelukket ikke så få ansøgere og har derfor ofte været kritiseret. Her må man dog være opmærksom på, at lånet og tilskuddet er at opfatte som en kompensation ved etableringen til de unge, som i en periode har givet afkald på en god løn til fordel for en god uddannelse.

4. Landbrugets grønne uddannelsesbevis

For ansøgere, der er født *efter den 1/4 1945*, kræves det, at de har gennemgået den af landbo- og husmandsforeningerne fastlagte uddannelsesplan og har modtaget det grønne bevis herfor. Dette bevis skal vedlægges ansøgningen. Kravene til denne uddannelse, der blev fastlagt i 1966, er i korthed følgende:

Der kræves mindst 3 års arbejde i praktisk landbrug efter det fyldte 15. år og på mindst to landbrug, hvoraf forældrenes kan være det ene. Af de 3 år skal 1/2–1 år være ved husdyrenes pasning.

Der forudsættes deltagelse i den erhvervsprægede ungdomsskoles landbrugslinie 1. og 2. trin med 288 timer ialt eller tilsvarende undervisning under anden skoleform (f. eks. landbrugets nye grundskole).

Der forudsættes deltagelse i et landbrugsskoleophold af mindst 6 måneders varighed, dog 9 måneder, hvis den erhvervsprægede ungdomsskole ikke er gennemgået.

Der kan ikke dispenseres fra kravet om det grønne bevis.

5. Ældre ansøgere

For ansøgere, der er født før den 1/4 1945, er uddannelseskravene mindre strenge. For disse kræves også mindst 3 års *praktisk* uddannelse efter det fyldte 15. år på mindst to landbrug, men der stilles mindre vidtgående krav til den *teoretiske* uddannelse. Et 5-måneders landbrugsskoleophold vil altid være tilstrækkeligt, og i almindelighed godkendes også ansøgere med en mindre omfattende teoretisk baggrund. Det skal herved bemærkes, at folketinget i foråret 1968 henstillede til landbrugsministeriet, at uddannelseskravene blev lempet, således at der, »når særlige omstændigheder taler derfor, kan ses bort fra kravet for så vidt angår ældre ansøgere«. Det skal dog understreges, at der i alle tilfælde kræves *nogen* teoretisk uddannelse, medmindre der –

jfvr. folketingets beslutning – foreligger *særlige omstændigheder*.

6. Enten – eller

En ansøger, der får *etableringstilskud*, kan *ikke* for det samme finansår (men nok for de følgende) også få *driftstilskud*. Omvendt kan de landmænd, der ikke har tilstrækkelig uddannelse til at få etableringstilskud, godt få driftstilskud allerede i etableringsåret.

7. Ejendommens handelsværdi

Lån og etableringstilskud ydes på grundlag af ejendommens handelsværdi på ansøgningstidspunktet. I handelsværdien medregnes fast ejendom, besætning og inventar, ikke alene det ved selve overtagelsen af ejendommen medfulgte, men også investeringer i tidsrummet mellem overtagelsen og ansøgningstidspunktet.

Efter 1967-loven var det kun et eventuelt besætningskøb eller inventaranskaffelser i dette tidsrum, som kunne medregnes, men med den ændrede formulering af § 3, stk. 2, gælder bestemmelsen for *alle* investeringer, således f. eks. køb af *tillægsjord, opførelse af bygninger eller bygningsforbedringer* samt *grundforbedringer*.

Det er *ikke* ansøgerens faktiske købesum, der regnes med, men en handelsværdi, som enten kan være den værdi, der fastsættes af et realkreditinstitut som *vurdering til låneefterretning* eller en handelsværdi, som beregnes på grundlag af en *vurdering foretaget af nogle* til dette formål for hvert amt *udmeldte vurderingsmænd*. Den endelige beregning af handelsværdien foretages af landbrugsministeriet med bindende virkning for ansøgeren.

Der kan højst ydes *lån* til de første 600.000 kr. af handelsværdien. Denne bestemmelse fortolkes som gældende for ejendommen, ikke for manden. Hvis to brødre køber en ejendom med en handelsværdi på f. eks. 800.000 kr. i fællesskab med halvdelen hver, vil de som ovenfor nævnt kunne komme i betragtning, men kun på grundlag af 600.000 kr. ialt, d. v. s. at de hver især kan opnå lån på grundlag af en handelsværdi på 300.000 kr. Derimod kan de opnå *etableringstilskud* af den fulde handelsværdi, idet tilskuddet ikke er begrænset til de første 600.000 kr.

8. Ejendommens skattemæssige værdi

Driftstilskud beregnes på grundlag af ejendommens *skattemæssige værdi*. For finansåret 1969–70 er det fastsat, at det er den ansatte værdi ved ansøgerens formueansættelse for skatteåret 1969–70 af *fast ejendom med besætning*, men ikke *inventar*. Det vil i praksis sige den værdi af fast ejendom og besætning (bortset fra pelsdyr), som er med-

Hvis ejendommen er erhvervet så sent, at den

ikke indgår i denne formueopgørelse, beregnes tilskuddet på grundlag af den skattemæssige værdi på overtagelsestidspunktet. I disse tilfælde skal besætningen ansættes til de af ligningsrådet fastsatte normalværdier, og den faste ejendom til den senest forud for 14. almindelige vurdering ansatte ejendomsværdi. Vurderingen i 1969 kan således *ikke* lægges til grund for tilskud i 1969–70.

Ejendommens *grundværdi* kan kun medregnes i det omfang, den kommer ind under bestemmelserne om nedsat grundskyld til amtet. Dette vil dog kun få praktisk betydning i ganske enkelte tilfælde, f. eks. på ejendomme i byudviklingsområder, hvor jorden er vurderet meget højt. Tilskud kan højst gives til de første 600.000 kr. af den nævnte skattemæssige værdi.

9. Lån

Statslånet må ikke overstige kurstabet på et 30-årigt lån, der forrentes med 5 pct. p. a., og hvis hovedstol udgør 20 pct. af ejendommens handelsværdi. Hvis kursen på sådanne låns obligationer f. eks. er 65, kan der således opnås et lån på indtil 7 pct. af ejendommens handelsværdi. Med en kurs på 65 er kurstabet nemlig 35 pct., og lånet kan højst udmåles i forhold til 20 pct. af handelsværdien, d. v. s. 20 pct. af 35 eller 7 pct. af handelsværdien. Landbrugsministeriet beregner den sidste i hver måned et kursgennemsnit, som så er gældende for den følgende måned, og den enkelte ansøgers lån udmåles på grundlag af det kursgennemsnit, der herefter er gældende, når tilsagn om lånet afgives.

Lånet er rente- og afdragsfrit i 5 år, men opskrives i denne periode hvert halve år med 2 pct., således at det efter de 5 år lyder på ialt 120 pct. af hovedstolen. Efter 5-års periodens udløb forrentes og afdrages det med en fast halvårlig ydelse på 5 pct. (heraf 3¼ pct. rente) af den opskrevne hovedstol. Efter disse regler vil afdragstiden udgøre ca. 16 år, således at lånet vil være helt indfriet ca. 21 år efter dets oprettelse.

Et eksempel kan belyse disse regler. En ung mand har erhvervet en ejendom, hvis handelsværdi (se under 7) ansættes til 400.000 kr. Han får lånetilsagn i en måned, hvor den gennemsnitlige kurs på 5 pct. obligationer er beregnet til 65, og opnår derfor et lån på 28.000 kr. I de første 5 år opskrives dette lån halvårligt med 2 pct. eller 560 kr. til ialt 33.600 kr. Den fremtidige halvårlige ydelse udgør 5 pct. heraf eller 1.680 kr.

Opskrivningsbeløbet (i eksemplet 5.600 kr.) anses *ikke* for en renteudgift og kan derfor ikke fradrages ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst. Beløbet må således føres over formuekontoen.

regnet ved formueopgørelsen i den selvangivelse, der er afleveret i januar 1969.

10. Etableringstilskud

Udover lån kan den, der opfylder betingelserne, få et *etableringstilskud* på 1,50 pct. af den samme handelsværdi som den, hvoraf lået beregnes. Selvom dette tilskud ydes som en støtte til selve etableringen, anses det af skattemyndighederne som skattepligtig indkomst for modtageren, der skal medregne det i indkomstopgørelsen for det regnskabsår, hvori den dato falder, på hvilken han har fået tilskuddet bevilget.

11. Driftstilskud

For finansåret 1969–70 udgør *driftstilskuddet* 0,75 pct. af den under punkt 8 nævnte skattemæssige værdi. For de følgende finansår er landbrugsministeren bemyndiget til at fastsætte tilskuddet efter forhandling med De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger. Driftstilskuddet er skattepligtig indkomst for modtageren.

12. Ansøgninger

Både for lån og tilskud gælder, at de kun ydes efter ansøgning, som skal foretages på særlige skemaer. Ansøgning om lån og *etableringstilskud* skal

indsendes direkte til Landbrugsministeriet (på det orange skema), idet bemærkes, at der kan søges om lån og tilskud på samme skema. Efter reglerne i lovens to første år var der forskel på ansøgningsfristen for henholdsvis lån og tilskud, men fra og med finansåret 1969–70 er fristen for ansøgning om tilskud ændret, således at den følger fristen for ansøgning om lån, d. v. s. *indtil et år efter ejendommens overtagelse*.

Ansøgning om *driftstilskud* skal indsendes til ansøgerens opholdskommune (på det lyserøde skema) inden den 1. februar i det finansår, for hvilket tilskuddet søges. For finansåret 1969–70 (de, der er etableret i perioden 1. januar 1965–31. december 1969) således inden 1. februar 1970. I ansøgningen skal gives en række personlige oplysninger, mens selve beregningsgrundlaget for tilskuddet (den skattemæssige værdi af ejendom med besætning) påføres af opholdskommunen, som videre-sender ansøgningen til Landbrugsministeriets Korn- og Licenskontor, der administrerer loven.

Bemærk, at punkt 9 i ansøgningskemaet vedrørende besætning kun skal udfyldes i de tilfælde, hvor ejendommen er erhvervet så sent, at den ikke indgår i ansøgerens formueansættelse for det løbende skatteår.

Fremtidshåb

*Måtte frihed udi tanke
og i gerning som i ord
os beskæres, at ej tvangen skal
ligge tung på fædrejod.*

*Måtte ærlighed og retsind
altid råde i vor egn,
at vi virke må fortrøstningsfuldt
bagom sandheds sikre hegn.*

*Måtte godhed imod alle
alles hjerter varme op,
at vor ungdomsglød ej slukkes må
uden glans af fremtidshåb.*

*Måtte Herren i det høje
nu os alle være nær,
så vi virker til velsignelse
med den kraft han os beskær.*

Fordansket efter Niels Hansson, Skurup, Skåne, 1900. (Sunget ved den skånsk-sydsløvigske Danebrogsfest i Dalby og Lund i Skåne den 14.–15. juni 1969).

Røllike=achillea millefolium

Af Julie Rask

Denne plante har været lægeurt fra tidernes morgen, den har mere end nogen anden været et universalmiddel, og den nyder stadig stor anseelse i Europa, Asien og Nordamerika. Blomsten kan være hvid eller lyserød, og ifølge folketroen kan de lyserøde blomster helbrede personer af hankøn og de hvide af hunkøn. »Rølliken har overnaturlige evner«, lød slagordet fra land til land ned gennem tiderne, og man kaldte ligefrem rølliken for »sår-læge«. Dioscorides, som var feltlæge i den romerske hær under kejser Nero, kaldte den simpelthen »soldaterurten«, og den var obligatorisk i soldatens personlige udrustning, selv efter at man havde fået feltapoteker. I Frankrig hed den »tømmerrandsurten« = herbe à charpentier, fordi tømrerne altid førte den med sig, ifald de skulle komme til skade under deres arbejde.

Almuen i de nordiske lande lavede røllike-brændevin, eller millefoliumsdråber, som man også kaldte det. Her er opskriften: Blomsterne lægges i god brændevin, som står så højt, at de er dækket. Karret (flasken) dækkes til, stilles i skyggen og rystes af og til i 3–4 uger, hvorefter indholdet sies.

En dosis er 60–70 dråber, som tages i brændevin og gives mod kolik, mavesmerter og diarré. Kan også bruges udvortes som omslag på sår, og da røllike indeholder garvesyre, virker det sammentrækkende på blodkarrene, standser altså blødningerne.

Røgen af brændt røllike skulle også være god mod asthma. Simon Paulli fortæller om en mand, som fik sin næse hugget af, men en bonde skyndte sig at sætte den på plads igen, lagde røllike, »stødte udi rød vin« på, og i løbet af kort tid groede næsen fast igen!

Teblomst og brystrøllike er to af røllikens navne, de fortæller os også noget om plantens brug, og den dag i dag bruger man den f. eks. til at krydre øl med. I England synes man, at den er god mod djævlbesættelse, så læser man syv messer over blomsten, hvorpå man laver te af den, og den te drikker man så af en kirkeklokke, – hvad der jo kunne synes noget ubekvemt! Men lad os håbe, at det har hjulpet! Og så kun til sidst et par gode råd fra den veterinære folkemedicin:

I. Tre røllikeblomster på smørrebrød er godt mod blod i urinen hos køer.

- III. Røllike, blandet med salt eller sildelage, er godt mod alle sygdomme hos fåret.
 II. Vejbredknopper og rølliker, kogt i god eddike, hjælper for al slags sygdom hos kalve og fæ.

Claus Limbek til Tørning

Af arkivar P. K. Hofmansen

Deltagerne i Dansk Slægtsgaardsforenings årsmødeudflugt den 1. juni vil blandt turens mange andre interessante oplevelser længe mindes besøget på Tørning voldsted, hvis gamle murbrokker nu ligger som den sidste rest af det forud så stolte Tørning slot. Slotsbanken og dens omgivelser hører til et af Sønderjyllands skønneste steder, hvor freden og stilheden kun brydes af fuglesangen fra træer og buske i det skovrige terræn. Alt her er den mest fuldkomne idyl, men sådan har det ikke altid været på og ved Tørning slotsbanke. Tværtimod er der til dette sted knyttet mange minder om tvedragt og strid i den danske historie. De stolte slotsherrer på Tørning var sjælden Danmark god, selv om deres indstilling og handlinger naturligvis må bedømmes på baggrund af forholdene i den tid, hvori de levede.

Et af de navne, der i tilknytning til Tørning slot står præget dybest i Danmarkshistorien, er *Claus Limbek*, der snart omgav sig med landets værste fjender og snart var kong Valdemar Atterdags betroede mand. Som en af de allermægtigste stormænd i denne konges tid træder han frem som en

udpræget prototype på datidens egennyttige og trodsige herremænd, der for så vidt var ligeglade med landets skæbne, blot deres ejendomsrettigheder, egen magt og indflydelse ikke blev krænkede.

Det havde hurtigt vist sig, at Kristoffer den Anden efter at være blevet konge ikke tog det så nøje med at holde den håndfæstning, som han havde underskrevet i Viborg 1320, og som havde givet adelen og gejstligheden vidtstrakte beføjelser. I sin pengeforlegenhed begyndte han, tvunget af omstændighederne, men stik imod sine løfter i håndfæstningen, at udskrive store skatter af såvel stormænd som borgere og bønder. Samtidig forsøgte han at udjage panthaverne af deres pante rettigheder, og naturligvis medførte dette sammen med den hårde skatteudskrivning en stærk uvilje mod ham. Claus Limbek, der var af sønderjysk uradel, og som hørte hjemme i Lehmbek, lige nord for Ejderen ved Rendsborg, var uden tvivl allerede på det tidspunkt med i kredsen af misfor nøjede stormænd. Da kongen i striden med grev Gert af Holsten om formynderskabet for den unge hertug Valdemar af Sønderjylland 1325 tabte sla-

get på Hestebjerget ved Slesvig, trådte stormændene åbenlyst op mod ham, undsagde ham huldskab og troskab, indkaldte grev Gert i riget og fik hertug Valdemar udnævnt til konge under grevens auspicer. Grev Gert, der på grund af den nye konges mindreårighed blev valgt til rigsforstander, rykkede med en stor hær ind i Danmark, hvor Jylland og Fyn uden modstand straks faldt i hans hænder. De jyske og fynske stormænd sluttede sig overalt til ham, og blandt disse var Claus Limbek, der i de påfølgende urolige år var grevens mand. Han nævnes 1337 som hovedsmand i Nørrejylland, hvor han af greven fik Kalø slot i pant. Imidlertid voksede en stedse større uvilje mod det holstenske herredømme frem, og som bekendt blev grev Gert dræbt af Niels Ebbesen i Randers natten til den 1. april 1340.

Tørning slot, der første gang nævnes 1331, var ved grevens drab pantsat til ridder Markvard Wulf, efter hvis død Claus Limbek synes at have giftet sig med hans enke Ida, hvorved han åbenbart indtrådte i den afdødes panterettigheder og blev herre på Tørning, men han havde dog stadigvæk Kalø som sit andet pantegods. Det må i denne forbindelse erindres, at en middelalderlig långiver, der fik pant i land og gods, med det samme bekom rådighed over og fuld brugsret til pantet, hvoraf han så opkrævede alle de indtægter, der ellers tilkom den egentlige ejer. Denne ordning trådte i stedet for de af kirken forbudte renter af udlånte penge.

Efter grev Gerts død gik den holstenske hær i Danmark delvis i opløsning, og grevens sønner Henrich og Claus så sig foranlediget til at sætte sig i forbindelse med den afsatte og i 1332 afdøde kong Kristoffer den Andens søn junker Valdemar (Atterdag), der på det tidspunkt opholdt sig i Spandau.

Ved at gå ind på en række betingelser blev junker Valdemar allerede samme år valgt til konge i Danmark, hvor jyderne overalt havde rejst sig mod undertrykkerne. De holstenske borge blev stormet og nedbrudt, men Kalø, der ifølge bestemmelserne i Spandauoverenskomsten af kong Valdemar skulle indløses først, gik ram forbi, og da indløsningsen fandt sted forblev Claus Limbek siddende som kongens lensmand på borgen. I nævnte overenskomst var det nemlig blevet bestemt, at de hovedsmænd, som på de holstenske grevers vegne sad inde med borgene, skulle hylde Valdemar som deres rette herre, hvilket dog synes at have faldet Claus Limbek svært. Han skal have vægret sig ved at aflægge hyldingseden, og til sidst, da kongen vedblev at trænge ind på ham for at få en åben erklæring, svarede han: »Jeg har en gang svoret til greverne og kan ikke tjene både Eder og dem«. »Du har svoret sandt«, skal Valdemar da have råbt, »Du har aldrig været mig tro, og du

vil heller aldrig blive det«, hvilket i fuldt mål gik i opfyldelse.

Claus Limbeks dygtighed som administrator kan ikke betvivles, og allerede 1344 blev han trods kongens mistro udnævnt til drost, hvilken stilling i riget var den højeste efter kongen. Som kongens hjælper i regeringen skulle drosten styre alt, hvor kongen ikke personlig var til stede, ind- og afsætte de kongelige fogeder, lede finansvæsenet og have myndighed til at fælde rettergangdomme i kongens navn. På samme tid blev Erik Nielsen Gyldenstjerne til Agård i Han herred, der også havde hørt til den oprørske jyske adel, gjort til rigets marsk, som i denne stilling gjorde tjeneste som kongens øverste hærfører. I sin klogskab vidste kong Valdemar nok, at »imorgen er der atter en dag«, og så skulle han nok erfare de herrers sag. Fra 1344 står Claus Limbek og Erik Nielsen Gyldenstjerne i deres stillinger som henholdsvis rigets drost og marsk ved kong Valdemars side i hans utrættelige bestræbelser for atter at genrejse Danmark. Kalundborg og Søborg på Sjælland overgav sig til Claus Limbek, Erik Nielsen Gyldenstjerne stormede Gunderslevholm og nedhuggede den holstenske besætning ved Birket til sidste mand, og senere belejrede Claus Limbek Alholm og fik Ravensborg ved Birket til at kapitulere, så Lolland atter blev fri. Drosten er med overalt, og ved overenskomsten 1348 på Nebbegård ved Rands fjord mellem kongen og de holstenske grever angående indløsningsen af Fyn, just som »den sorte død« nåede Danmark, omtales han stadigvæk som hovedsmand på Kalø.

Om hans ophold på Tørning i disse år nævner de arkivalske kilder intet, men sagnet vil vide, at det i lang tid holdt hårdt for ham at skabe sig respekt blandt slottets undergivne bønder. Han skal da have beklaget sig overfor sin hustru Ida og sagt, at bønderne ikke en gang ville tage imod ham, når han drog rundt på gæsteri. »Jeg er en kvinde«, svarede fru Ida, »jeg kan dække bordet og forsyne det med mad og drikke, men du må sørge for at have mænd om dig, der kunne gå til bords med dig og, når de have spist, kunne udføre, hvad du vil pålægge dem«. Claus Limbek forstod, hvad hans hustru sigtede til, og drog til Holsten, hvor han fæstede sig en mængde svende, og siden den tid vovede ingen af hans genstridige sønderjyske bønder åbenlyst at vise ham deres foragt.

Så længe kong Valdemars magt endnu var ny og lille, forholdt stormændene sig rolige og tro, og kongen fik vedtaget de skatter, han trængte til, men med årene ængstedes de adelige herrer for, at kongen skulle blive dem for stærk, og da de holstenske grever i 1351 atter åbnede fjendtlighederne mod Danmark, gjorde en række jyske stormænd med Claus Limbek, Erik Nielsen Gylden-

stierne og Niels Bugge til Hald i spidsen oprør mod kongen og sluttede sig til holstenerne. Der blev kæmpet hårdt rundt om ved borgene, og våbengnyet nåede hurtigt til Tørning slot, hvor Claus Limbek havde søgt tilflugt for med sine huskarle at forsvare sig mod kongens belejring. Det højtliggende slot med dybe grave omkring var ikke let at indtage, og da den holstenske grev Claus samtidig med sine folk kom den betrængte Claus Limbek til undsætning, måtte de kongelige tropper trække sig tilbage. Fjendtlighederne varede til 1353, da der ved Vindinge å (Svendborg amt) endelig blev indgået en overenskomst mellem kongen og greverne. Ifølge denne forpligtede kongen sig bl. a. til at lade Claus Limbek, Erik Nielsen Gyldenstjerne, Niels Bugge og mange andre oprørske stormænd beholde deres godser, for så vidt de havde retmæssig adkomst til samme. Claus Limbek kunne da atter drage ind som høvedsmand på Kalø og samtidig genindtage sin stilling som kong Valdemars drost.

Kongen havde dog intet glemt, og da mange af de oprørske stormænd havde brugt de lovløse tider til at forøge deres ejendom på de svageres bekostning, tvang han dem et par år efter på sit retterting til at aflevere det ranede gods igen. Kløften mellem kongen og de jyske stormænd uddybedes efterhånden mere og mere, og i 1357 gjorde nogle af disse, hvoriblandt Claus Limbek igen befandt sig, atter oprør mod kongen og forbandt sig med de holstenske grever. Kampen endte dog samme år med, at den kongelige borg Brobjerg på Nordfyn under belejring fik undsætning af kong Valdemar med sin sjællandske rytterhær, der vandt det afgørende slag, som bragte holstenerne og oprørerne et frygteligt nederlag. Den holstenske grev Claus mistede under kampen sit ene øje og var nær ved at falde i kongens hænder. Efter denne sejr hjemsogte kongen holstenernes besiddelser på Fyn med ild og sværd. Året efter forhandlede kongen i Kalundborg med de jyske oprørere, der dog fandt fredsbetingelserne for hårde og drog vrede bort. På hjemrejsen blev Niels Bugge og et par andre jyske stormænd kort efter nytår 1359 myrdet med møggrebe af nogle fiskere på stranden ved Middelfart, og ordet gik, at denne misgerning var sket på kongens foranledning. Han fralagde sig dog denne beskyldning ved 12 mænds ed, og det blev pålagt de tre huse ved stranden, i hvilke morderne havde boet, en årlig blodskat, kaldet »Buggepenge«, som først blev afløst 1874. På stedet vest for byen, hvor mordet fandt sted, vil sagnet fortælle, at der til sene tider groede en mængde skræpper, som ikke lod sig udrydde, og hvert år, når disses blodrøde knopper, før udviklingen af stængler og blade, skød op, sagde man, at nu blomstrede »Bugges blod« eller »Kong Bugges roser«.

De jyske stormænds had til kong Valdemar var

efterhånden vokset sig så stort, at de i 1359 sammen med holstenerne gik til angreb mod de kongelige borge i Jylland. Efterhånden var dog alle parter træt af de evindelige fejder, og der blev sluttet fred med holstenerne året efter. Samme år kom det på et danehof i Kalundborg til et stort indrepolitisk forlig, hvorved kongen udstedte en forordning, der sigtede til at bestemme kongens og undersåtternes rettigheder og pligter for på den måde at tilvejebringe fred og orden i riget. Ved forliget blev kongen og Claus Limbek atter forsonet, og efter kongens tilbageerobring af de østdanske lande hinsides Sundet affattede han endog et udkast til fred mellem kong Valdemar og den svenske konge Magnus Smek. Krigen mod Sverige fortsattes dog, og 1361 deltog Claus Limbek i kong Valdemars blodige togt til Gotland, hvor hansestaden Visby blev indtaget. Senere var han voldgiftsmand mellem kongen og grev Adolph VII af Holsten, sendebud for kongen til Stralsund for at forhandle med hansestæderne og 1365 endog forlover for kongen ved forliget med de holstenske grever.

Dog havde kong Valdemar ikke taget fejl, da han i sin tid sagde til Claus Limbek: »Du har aldrig været mig tro, og du vil heller aldrig blive det«. Da den store koalition af hansestæderne, de vendiske stæder, Sverige, hertug Albrecht af Mecklenburg og de holstenske grever Henrich og Claus mod kong Valdemar blev dannet 1368, var Claus Limbek atter i spidsen for adskillige jyske stormænd, som sluttede sig til fjenderne, der fra alle sider væltede ind i landet. Kong Valdemar forlod riget for at søge hjælp hos sine venner ude i Europa, og regeringen blev overladt til ridder Henning Podebusk, der af kongen fik uindskrænket fuldmagt til at styre landet under hans eget fravær. Som en utro tjener glider Claus Limbek på samme tid ud af den danske historie. Det sidste, man hører om ham, er, at han i Danmarks skæbnetime sammen med sine sønner Henneke og Ulf af de holstenske grever fik byen og borgen Ribe i pant. Han har rimeligvis tilbragt sine sidste år på Tørning slot og var uden tvivl død, før kong Valdemar efter sin hjemkomst 1373 i Flensborg sluttede fred med de holstenske grever.

Allerede i 1353 havde Claus Limbek sammen med ærkedegnen Povl oprettet et alter for apostlene Petrus og Paulus i Sankt Clemens kirke i Århus, ved hvilket der egentlig skulle holdes 5 messer »til bod for hans og alle hans forfædres sjæle og andres, for hvilke han med særlig hengivenhed går i forbøn«, hvilket dog næppe strakte sig til kong Valdemar. To år efter fik han af pave Innocens VI tilladelse til at vælge en skriftefader, som kunne give ham og hans hustru fuld syndsforladelse i dødens stund. Man må håbe, han fik den.

P. K. H.

OM SLÆGTSFORSKNING

Af I. Bøgner, »Enemærket«, Ringkøbing

De fleste ældre mennesker har vel en klar og sikker viden om deres bedsteforældre, men går man et led videre tilbage til oldeforældrene, er det ofte mere vage forestillinger, der gør sig gældende, og dog kan det for så godt som alle ved hjælp af to let tilgængelige kilder lykkes at finde frem til forfædrene ca. et par hundrede år tilbage i tiden.

De to kilder er kirkebøgerne og folketællingslisterne.

I enhver præstegård er der ført kirkebøger fra år 1814–15. Ved den tid blev det lovbefalet med ensartede rubricerede kirkebøger; de skulle føres i to eksemplarer, den ene af præsten, den anden af degnen. Den af præsten førte forblev i præstegården, hvorimod degnens blev afleveret til nærmeste landsarkiv, når den var udskrevet. Desværre er det for blot et par år siden blevet bestemt, at også de ældre i præstegården opbevarede kirkebøger fra 1815 til ca. 1870 skal afleveres til nærmeste landsarkiv. Derved er den rent lokale slægtsforskning blevet noget besværliggjort, idet man nu skal have eventuelle oplysninger i tiden fra 1815–ca. 1870 fra landsarkivet, hvor man før blot kunne henvende sig i præstegården for at få dem.

Også fra før 1814 har mange, ja vel de fleste sogne, kirkebøger, idet den første forordning om kirkebøger blev udstedt i midten af 1600-tallet, men de er ikke altid ført med tilstrækkelig omhu. Der kan ofte være ret store huller, og adskillige gamle kirkebøger er gået til ved gamle præstegårdes brand. Sådanne gamle eksisterende kirkebøger fra før 1814 beror nu alle i det nærmeste landsarkiv. Kan man ikke selv undersøge de forhold, der har interesse for en, på arkivet, besvarer arkiverne gratis skriftlige spørgsmål, når disse er klare og helt tidsbestemte, så personalet ikke behøver at foretage nogen egentlig undersøgelse.

De første fuldstændige folketællingslister er fra 1787 og 1801, hvor den pågældendes navn, alder og stilling er anført, men fra 1845 kom der en for slægtsforskning yderlig vigtig bestemmelse, idet der i en rubrik skulle anføres, i hvilket sogn den pågældende var født, og denne bestemmelse førtes videre i de følgende femårige folketællingslister 1850, 1855 o. s. v.

Om end der er adskillige unge, der er interesseret i slægtens fortid, er det vel oftest i en mere fremrykket alder, at denne interesse bliver vakt. Hvis man nøjagtigt ved, hvad bedsteforældrene (eventuelt oldeforældrene) hed, og hvor de boede i midten af 1800-tallet, kan man indhente oplysninger i en af folketællingslisterne efter 1845, der alle beror i Rigsarkivet i Kbhv. Oldeforældrenes (evt. tipoldeforældrenes) navn, stilling, alder og

fødested vil dermed også være opklaret, og endnu et led længere tilbage vil efter den pågældendes alder være at finde i kirkebøger i fødesognet efter 1815, eventuelt i en af de ældre før 1815. Muligheden for at finde endnu et led længere tilbage er ikke udelukket, idet flytning fra sognet dengang ikke var nær så almindeligt som i vore dage. 5–6 slægtled, ja for de yngre af slægten 7–8 led, vil da kunne konstateres, strækkende sig ca. et par hundrede år tilbage i tiden. Vel er det kun de mere tørre kendsgerninger, man finder ad den vej – navn, stilling, alder og fødested. Skal man have nærmere oplysninger om sociale og økonomiske forhold, må man søge i skifteprotokollerne, og arbejdet hermed er mere krævende og må foregå på landsarkiverne. Det må også bemærkes, at de ældste folketællingslister er skrevet med den gamle gotiske skrift, men i almindelighed er der da folk i ethvert sogn, der kan læse det.

Vi lever nu i de store kommunesammenlægningers tid, og selv sognesammenlægninger er måske også forestående. Før eller senere må man regne med, at de tidligere grænser bliver mere og mere udvisket, men endnu mens de hidtidige kommuner og sogne føler sig som en enhed, ville det være heldigt og praktisk, at de gamle folketællingslister fra 1845 og lidt frem efter findes i sognet. Det kan let lade sig gøre at få en fotokopi fra Rigsarkivet af de gamle lister, kun for en pris af ca. 30 kr. pr. sæt. Man havde så de 2 vigtigste kilder til slægtsforskning, kirkebøger og folketællingslister i sognet. Folketællingslisterne kunne passende opbevares i præstegården sammen med kirkebogen eller måske i skolen, for alle kommunens tidligere skoler bliver vel ikke nedlagt med det samme.

Ud over det rent slægtsmæssige har de gamle folketællingslister også anden interesse. Man ser således folkeholdet på de større gårde, der dengang kunne omfatte en halv snes personer, hvor i dag ejeren klarer det alene med kvægløst landbrug og kun løs medhjælp i så- og høsttid.

For et par år siden skrev jeg en artikel i »Slægtsgaarden« om de gamle udskiftningskort fra slutningen af 1700-tallet. Fra matrikelskontoret kan man få fotokopier af disse kort for den ret ringe pris 25–30 kr. Det er værd at overveje for de mange små kommuner at skaffe sig fotokopier af disse for et lokalområde så vigtige aktstykker – folketællingslister og udskiftningskort – inden de går op i en højere enhed.

Den, der mangler passende ord, mangler passende tanker.
(Gammel folkelig visdom)

Spar til alderdommen og nødens tid, mens du kan; morgensolen varmer ikke om aftenen.

(Franklin)

LANDCREDITKASSEN

Lån i landbrug, skov- og havebrug
samt grundforbedringslån.

Lån kan tilbydes til rentefod $3\frac{1}{2}$, 4, $4\frac{1}{2}$, 5, $5\frac{1}{2}$, 6, $6\frac{1}{2}$ og 7 pct.
Kasseobligationer kan vederlagsfrit indskrives og noteres på navn.

Creditkassen for Landejendomme i Østifterne

Anker Heegaardsgade 4, København V, telf. (01) 15 96 35

- drømmer De om ny bolig

Indsætter De et fast beløb hver måned
(mindst 50 kr.) kan De efter
12 måneder låne lige så meget, som
De har sparet op, og efter 24 måneder
det dobbelte - dog højst 30.000 kr.
Har De f.eks. i løbet af mindst 2 år
sparet 15.000 kr.,
råder De således over 45.000 kr.

boligopsparing i

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet...

ANDELS BANKEN

250 afdelinger over hele landet

Hovedkontor: Axelborg, København V

DE KAN REGNE MED ANDELSBANKEN

LANDHYPOTEKFORENINGEN FOR DANMARK

Om optagelse af lån gives nærmere oplysning ved henvendelse til advokater, pengeinstitutter, foreningens vurderingsmænd og kontor samt nedennævnte repræsentanter:

Hjørring amt - gdr. Karl Lunden, »Stubdrupgaard«, 9700 Brønderslev, tlf. (08) 82 14 27.

Ålborg amt - gdr. Poul Voetmann, »Marienborg« 9510 Arden, tlf. (08) 56 31 11 Rostrup 95.

Thisted amt - gdr. E. Balle Christensen, 7990 Ø. Assels, tlf. (07) 76 40 87.

Viborg amt - gdr. Peder Sørensen, »Aarupgaard«, 8834 Hammershøj, tlf. (06) 45 13 70.

Randers amt (+ Samsø) - gdr. Aage Pedersen, »Damgaard«, Fjølsted, 9550 Mariager, tlf. (08) 54 14 16.

Århus og Skanderborg amter - gdr. Rasmus Jensen, »Vengelund« 8660 Skanderborg, tlf. (06) 18 61 11 Nørre Vissing 50.

Ringkøbing amt - gdr. Mads Søgaard, »Bastrupgård«, Asp, 7600 Struer, tlf. Hjerm (07) 46 43 99.

Vejle amt - Holger G. Jensen, Givskud, 7300 Jelling, tlf. (05) 72 11 11 Givskud 17

Ribe amt - gdr. Christian Jensen, »Tangegaard«, 6690 Gørding tlf. (05) 17 81 42.

Sønderjyllands amter - gdr. Jørgen Føllesen, »Bibækgård«, Tørring, 6180 Marstrup, tlf. (045) 4 52 72.

Odense amt - proprietær Erik Andersen, »Lundsgaard«, 5472 Sørslev tlf. (09) 84 12 52.

Svendborg amt - gdr. Viggo Hannemose, »Hannemosegård«, 5762 Vester Skerninge, tlf. (09) 24 15 96.

København, Frederiksborg og Holbæk amter (+ Samsø) - gdr. agronom Helge Larsen, »Tjebberupgaard« 4300 Holbæk, tlf. (03) 43 24 27.

Sorø amt - gdr. Thorkild Jensen, »Toftegaard«, Døjringe, 4180 Sorø, tlf. (03-607) Brommø 212.

Præstø amt - gdr. P. Geert-Jørgensen, »Sneseregaard«, 4732 Snesere, tlf. (03-765) Tappørnøje 158.

Maribo amt - proprietær Thougard Olesen, »Gurrebygaard«, 4920 Søllested, tlf. (03-941) Søllested 39.

Bornholms amt - ingeniør Holger Dam, Nybyvej 65, 3720 Aakirkeby, tlf. (03-974) Aakirkeby 363.

Foreningens brochure tilstilles på forlangende.

Et hypotekforeningslån
– optaget i låntagernes egen forening –
er det sekundære lån.

Fotokopiering!

Manuskripter, originaldokumenter, attester, matrikelkort etc. fotokopieres.

Størrelse 21 × 30 cm: 1,50 kr. pr. kopi.

Størrelse 22 × 36 cm: 1,75 kr. pr. kopi.

Rabat ved større bestillinger!

Slægtsgaardsarkivet.

Birketinget 6A III. Tlf. (01) 58 76 02

2300 København S.

(Forbeholdt postvæsenet)

ANDELSBOGTRYKKERIET
i Odense

55 afdelinger er parat
til at hjælpe Dem

Den store sparekasse giver de store fordele

Det er derfor nærliggende at gå i

SPAREKASSEN FYN

Den almindelige Brandforsikring

for Landbygninger, oprettet ved kongelig Anordning
af 1792

HOVEDKONTOR: STORMGADE 10 . KØBENHAVN K. (01) 12 11 00

FYENS STIFTS KREDITFORENING

ODENSE

Mageløs 2 - Telefon (09) 11 '77 77

Uopsigelige lån i alle arter af faste ejendomme i Fyens Stift.

Cirkulerende kasseobligationer ca. 2 milliarder kr.

Umyndiges og offentlige midler kan anbringes i foreningens kasseobligationer. Obligationer indskrives og opbevares vederlagsfrit (dog mindst 10.000 kr.).

Notering på navn er ikke nødvendig.